

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Cui idem præfixit Origeniana, Tripartitum opus, quo Origenis narratur vita,
doctrina excutitur, scripta recensentur

Origenes

Rothomagi, 1668

Quaestio tertia, De Christo, eiusque Incarnatione & οικονομία

urn:nbn:de:hbz:466:1-25059

A humana illigari Personam quam Filium dixit in eo Opere, cui titulum fecit, *Cur Deus homo.*
Quoniam ergo, inquit, quodlibet paruum inconueniens in Deo est impossibile, non debuit alia Persona incarnari, quam Filius.

QVÆSTIO TERTIA.

DE CHRISTO, EIVSQVE INCARNATIONE

ET OIKONOMIA.

- B** I. Plurima de Christo absque Origene opinatus est. II. Verum Christum substantialiter in Moyse, Prophetis, & Angelis adfuisse senserit. III. Patrum multorum assensu & sua ipsius fluctuatione iudicatur. IV. Quo sensu dixerit Filium Dei, antequam esset homo, mediatorem fuisse: V. in quo & Patrum quorundam consensione se tucit. VI. Excusantur ejus errores de anima Christi: VII. quibus tamen non pertinaciter adhaesit. VIII. Nonnulli ipsius accusatores retunduntur. IX. Quo sensu Filium & ejus animam unum esse dixerit, quemadmodum Pater & Filius unum sunt. X. Vtrum Christum carnem de caelo attulisse persuasum haberit. XI. An crediderit Christum specie tenus in terris apparuisse, non veram carnem gestasse. XII. Solvuntur difficiles ipsius loci duo. XIII. Unde in hanc affecti Christo falsi corporis suspicionem venerit, exploratur. XIV. Vtrum Christum merum esse hominem existimaverit. XV. An duos Christos finxerit. XVI. Vtrum & quo sensu Jesum induisse Filium Dei pronuntiaverit. XVII. Quo sensu Christum dixerit deificasse naturam humanam. XVIII. Quo sensu Christum esse dixerit virum illum sterilem, de quo Jeremias cap. 22. vers. 30. XIX. Vtrum corpus Christi ubique esse censuerit. XX. Pro quibus passum Christum opinatus sit. XXI. Recensentur Patrum criminationes adversus Origene sententiam, XXII. que ex ipsius verbis proponitur. XXIII. Non satis constat an scire jam pro rebus ratione praeditis, an semel tantum passum, an etiam aliquando passurum Christum putaverit. XXIV. Ex supra allatis genuina ipsius opinio elicitur, XXV. cujus & origo indicatur. XXVI. Nonnulla faciunt pro causa Origene. XXVII. Vtrum Christum in Sole corpus suum reliquisse sibi finxerit. XXVIII. Vtrum censuerit Christum hominem esse desisse, postquam mortuus est. XXIX. Quo sensu Christum dixerit etiam nunc lugere peccata nostra. XXX. Vtrum regnum Christi desitutum crediderit.

E I. **V**LGATVM, & in Scholis receptum Theologicarum disputationum ordinem hic deserimus, affectantes Origene, cujus ut abnormes fuerunt plurimae de rebus divinis sententiae, ita peculiari, & a consuetis aliena divisione tractandae sunt. In inferiorem ergo locum reiectis, quae ad Angelos & Opificium sex dierum, aliaque his deinceps subnecti solita pertinent, quaestionibus, Origene de Verbi *εὐαγγελίου* & *ὁμολογία* persecutemur decreta, si quae sunt obnoxia reprehensionibus, & animum possunt offendere Lectoris orthodoxi. Ac sunt certe, neque pauca, quae ab ejus ventilata & confutata adversariis, aeterna nomini ejus stigmata imposuerunt.

II. Leve illud est praerequisitum, & aliquam habens excusationem, quo Christum docuit, antequam homo fieret, Patri ministrantem, in Moyse, Prophetis, & Angelis hominum salutem promoventibus adfuisse, & quidem substantialiter, atque ita suam quodammodo *ὁμολογία* inchoasse. En tibi ipsius verba ex Hom. 8. in Genes. *Et tamen considerandum est quia Angelus hac refertur ad Abraham locutus, & quia in consequentibus evidenter hic Angelus Dominus ostenditur. Unde puto quod sicut inter nos homines habitum reperitur est ut homo, ita & inter Angelos habitum est reperitur ut Angelus: & ex Homil. 1. in illud Isaia: Et regem Dominum Sabaoth vidi oculis meis, & missus est ad me unus de Setaphim. Non est unus, inquit, Domini mei Iesu Christi adventus quo descendit ad terras. Et ad Esaiam venit, & ad Moysen venit, & ad populum venit, & ad unamquemque Prophetarum venit: neque tu timeas, etiamsi jam caelo receptus es, iterum veniet. Quia autem & ante praesentiam carnalem ad homines venerit, ipsum accipe testem denuntiantem atque dicentem: Hierusalem, Hierusalem, quae occidis Prophetas, & lapidas eos qui missi sunt ad te, quoties volui colligere filios tuos? Quoties volui. Non dixit; non vidi te nisi isto adventu: sed dixit; Quoties*

volui. Et per singulos Prophetarum convertens se; Ego inquit, eram Christus qui loquebar per Prophetas. A
 Dixit; Neque tu timeas, & nunc mittitur Iesus Christus. Non mentitur; Vobiscum sum, ait Dominus,
 omnes dies usque ad consummationem seculi. Non mentitur; ubi duo vel tres collecti sunt in nomine
 meo, & ego sum in medio eorum. His adsonat Tom. 12. in Matth. p. 302. *Ἐπειδὴ δὲ ἐὶ θύρασι ἔ
 τῶν ἐκείνων ἦν ἡ πόλις, ἢ ἡ πόλις αὐτῶν οἱ μετὰ τὸν Ἰησοῦν;* & Tract. 26. in Matth. ex-
 ponens illud: Quoties volui congregare filios tuos, sicut gallina pullos suos sub ala, & noluisti? Quo-
 modo, inquit, hic Dominus Iesus quasi qui frequenter voluit congregare Iudaeos, non autem congrega-
 vit propter contumaciam nolentium credere, ita dicit: Quoties volui: cum sit manifestum semel cum
 docuisset in corpore Iudaeos? Sed non solum in presentia, verum etiam substantialiter semper Christus praesens
 fuit & in Moysse, & in Prophetis; magis autem & in Angelis ministrantibus saluti humane, & per
 singulas generationes: & sic impletur Quoties volui. Per singulas enim generationes semper voluit &
 festinavit perficere voluntatem Patris in eis: etsi non in tempore constitutus, sicut nunc in fine seculo-
 rum, tamen semper festinavit congregare filios Hierusalem. Ipsi enim volentes congregare filios Hiera-
 salem voces habentur in Lege & in Prophetis: & de ipso scriptum est: Expandens alas suas accepit eos,
 & suscepit eos super scapulas suas: & quotidianum opus est Christi congregare filios Ierusalem; de qui-
 bus in Esaiâ & in reliquis Prophetis plura dicuntur. Et quotidie Dei Filius congregat dispersos filios Dei,
 sicut gallina pullos suos sub pennas suas. In quo cum ait substantialiter praesentem fuisse Chri-
 stum in Moysse & in Prophetis, conjunctionem intelligit *ἁποκατάστασις*, non vero *ἁποκατάστασις*.
 Præterea Tom. 1. in Iohann. p. 32. *Ἐπειδὴ ἡ πόλις αὐτῶν οἱ μετὰ τὸν Ἰησοῦν ἦν ἡ πόλις αὐτῶν οἱ μετὰ τὸν Ἰησοῦν* C
ἀλλὰ ἡ πόλις αὐτῶν οἱ μετὰ τὸν Ἰησοῦν ἦν ἡ πόλις αὐτῶν οἱ μετὰ τὸν Ἰησοῦν & in fine
 eius *ἔτι πάλαι ἐδόξασεν βῆσαι, καὶ ἔστη, ἰσθμὸς δὲ ἦν ἀβραάμ, καὶ Ἰσραὴλ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πόλις αὐτῶν οἱ μετὰ τὸν Ἰησοῦν* Et initio Tomi sequentis docet Filium Dei mis-
 sum esse à Patre ad Prophetas; & cum Scriptura ait: *Sermo factus est ad Oseam*, sic illud
 intelligendum, Verbum Dei missum esse ad Oseam. Idem habet Auctor Homil. 1. in Di-
 versos: *Abraham Patri credentium tribus horis temporis, licet non per ipsam ineffabilem Deitatis substan-*
tiam, sed potius per Angelicam speciem à meridie visus est: nobis viginti annis in terra apparuit, & cum
hominibus conversari dignatus est. Iacob etiam brevi tempore per Angelum nihilominus apparuit collu-
clans cum eo, &c.

III. Reprehensum fuisse id in Origene adnotat Sixtus Senensis libr. 5. Ann. 105. sed D
 Augustini suffragio defendit. Consimilem sane professi sunt doctriam Patres antiqui
 compures, non Origene solum vetustiores, vel coevi, sed recentiores etiam & Nicæna Syn-
 nodo posteriores. Horum nomina & loca colligit Pamelius in Paradoxis Tertulliani, cap.
 19. collegerunt subinde & alij. Ex quibus locis liquet persuasum his fuisse Patribus mo-
 rem Patri gerentem Filium Patriarchis aspectabilem sese præbuisse, Deique, Angeli, vel
 Domini nomina fuisse sortitum; & quæcumque in Testamento Veteris historia à Deo facta
 legimus, Filium Auctorem habuisse. Attamen non in ea sibi constat sententia noster
 Origenes, nam easdem quoque partes nonnumquam Deo Patri videtur assignare: velut
 Homil. 3. in Luc. *Gratia Dei*, inquit, *fuit ut appareret Abraham, vel ceteris Prophetis:*
non quod oculus tantum cordis Abraham in causa fuerit, ut cerneret Deum, sed quod gratia Dei ultro se E
aspiciendam præberit viro iusto. Hoc autem non solum super Deo Patre intelligas, sed etiam super Domi-
no Salvatore, & super Spiritu sancto.

I V. Qui Filium Dei, priusquam humanum indueret corpus, in Angelis, Patriarchis,
 & Prophetis adfuisse dixerit; Dei quoque & hominum mediatorem tunc fuisse, internun-
 cium, & sequestrum dicere necesse est. Hanc dogmatum consequentiam tenuit Origenes,
 & qui prius illud posuerat, alterum quoque hoc decrevit. Verba ipsius debemus Apolo-
 giæ Pamphili: *Datum est autem, inquit, Lex Moysi per Angelos in manu mediatoris Christi, & virtute;*
qui cum esset in principio Verbum, & apud Deum esset, & Deus esset Verbum, Patri in omnibus mini-
stravit. Omnia enim per ipsum facta sunt, id est, non solum creatura, sed & Lex, & Propheta; & ipsemet F
est mediator Dei & hominum. Quod Verbum quidem in fine seculorum homo factus est Iesus Christus,
sed ante hanc manifestum in carne adventum, mediator quidem erat hominum, sed nondum erat homo.
Erat tamen & tunc mediator Dei & hominum: unde & data Lex per Angelos in ipsius mediatoris ma-
nibus data esse dicitur, ut esset Lex sancta, & mandatum sanctum, & iustam, & bonum, & omnia hæc
sanctificarentur à Christo. Non igitur eo modo intercessor, & iustitie Dei & hominum dicitur
ab Origene fuisse Christus, antequam de Virgine nasceretur, quo modo deinde fuit, post-
quam naturam humanam suscepit: nam per utriusque naturæ conjunctionem hominem
cum Deo conciliavit, atque ita medium quid inter utrumque fuit, cum utrumque esset, &
Deus & homo. Quamvis autem communionis illius, & futuri aliquando consortij, re-
rumque per illud gerendarum intuitu, in Veteris Testamenti Patriarchas, & Prophetas
*Deus bonitatis suæ & gratiæ divitias profuderit, & tunc etiam *μεσίτης* Christus quodam-*

νόμος τοῦ νόμου καὶ οὐκ ἔστιν ἀνάγκη· Ἰακίμο & homo factus est Christus, suo merito hoc sortitus, A ut Prophetateatur, inquit: Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem; propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo letitiae praeparatibus tuis. Decebat siquidem illum qui nunquam ab Origenio separatus est, coexistere Origenio, & una cum ipso conglorificari.

VII. Quod si quis falsis illis Origenis assertionibus commovetur vehementius, sic praefatum cum fuisse sciat, antequam ad explicandum Incarnationis mysterium accederet: Quae quidem in aures humanas proferre, & sermonibus explicare, longe vites vel meriti nostri, vel ingenij ac sermonis excedit. Arbitror autem quia etiam sanctorum Apostolorum supergrediat mensuram: quinimo etiam fortassis totius creaturae caelestium Virtutum eminentior est Sacramenti istius explanatio. De quo nos non temeritate aliqua, sed quomodo ordo loci deposcit, ea magis quae fides nostra continet, quam humanae rationis assertio vindicare solet, quam paucissimis proferemus, suspiciones potius nostras, B quam manifestat aliquas affirmationes in medium proferentes. Quae à Rufino adtexa suspicarer, si non de rebus obscuris disputaturus Origenes ita praefari soleret.

VIII. Nihilominus tamen ne sic quidem multorum criminationibus fuit immunis. Carpit ipsum Theophilus in 1. Pasch. Epist. quod ad animam Christi retulerit istud Pauli Philipp. 2. 7. Non ravinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens: unde concludit Christi animam aequalem Deo Origenem credidisse, ac aequales proinde hominum animas, quae ejusdem sunt substantiae ac anima Christi, ipsiisque Verbum neutiquam ad terrena, sed solam ejus animam venisse. Atque utinam vel ipsa Origenis verba representasset Theophilus, vel ad ipsa loca unde haec excepta sunt, digitum intendisset; facilius quidem & certius Origenis sensum pervideremus; vereor enim ut vehementi concitatus odio, sic enim erat, satis bona fide cum Adamantio egerit. Certum est, cum semetipsum exinaniret Christus, nihil detrimenti passam ejus divinitatem, sed solam humanitatem laboribus fuisse obnoxiam; cujus cum praecipua pars anima sit, angustias illa sustinuit & dolores, ac exinanita proinde hoc sensu dici potest, & è summo illo felicitatis gradu dejecta, quo positum fuisse illam censuit Origenes, cum irrupto amoris nexu Deo conjuncta, nondum humano corpori sese immerfisset. Quod ait ergo Apostolus: Hoc intelligat unusquisque in nobis, quod & in Christo Iesu; qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, facili negotio explicatur ad mentem Origenis. Christum ait Paulus cum in forma Dei esset, Deoque aequalis, non juxta humanitatem, sed juxta naturam suam divinam; seipsum exinanivisse, & servi formam accepisse, non juxta divinitatem suam, sed juxta humanam naturam, cujus priorem anima locum tenet. Quo referendum illud Christi: Tristis est anima mea usque ad mortem. His in accommodum sensum ita deflexis retunditur Theophili oppugnatio, cum praeteritum satis aliunde constet pro certo habuisse Origenem Verbum Dei carnem in Christo fuisse factum. Millium instar erit unum id ejus testimonium è Proemio in libr. De princip. Species vero eorum quae per predicationem Apostolicam manifeste traduntur, istae sunt quia Iesus Christus ipse qui venit, ante omnem creaturam natus ex Patre est. Qui cum in omnium conditione Patri ministrasset (per ipsum enim omnia facta sunt) novissimis temporibus seipsum exinanivens homo factus est: incarnatus est cum Deus esset, & homo mansit quod Deus erat, &c. Nisi quis forte haec à Rufino depravata causetur. His subnectit Theophilus, cum dixerit Origenes Verbum dictam Deo de Verbo, quod animarum amor in Deum, & charitas retraxerit, persuasum ei consequenter fuisse animam Christi pristinum remississe amoris in Deum fervorem. Futilis ac nugatoria hominis impotentis cavillatio. Cui consimilem alteram habet Guido Carmelita, cuique adsonat ista Paganini Gaudentij ratiocinatio. Anima propter peccata, juxta Origenem, corpora subeunt; anima ergo Christi peccatum admisit. Ac si quis illud Prophetarum: Omnis homo mendax, usurpantem nunc aliquem velut sacrilegum redarguat, quod Christus homo sit, ac mendacem proinde dixerit. Ac si non aliquas etiam animas ad officia hominibus exhibenda deputasse Deum Origenes sibi finxerit, ut inferius demonstrabimus. Iustinianus vero hoc ipsum Origenis delirium exagitans in Epistola ad Menam, his Athanasij utitur verbis: ἐνώπιον ἀπαγορεύον) ἐκείνῳ παρὰ τὴν εἰρημότητα τοῦ πνεύματος ἡμῶν ἐξ ἁπλῶς καὶ ἀπλῶς ἁπλῶς, & ἀπὸ τῆς ἐξουσίας ἡμετέρας ἀποπέσει, ἡ δὲ διὰ λόγον, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐκδημιῶν ἀπὸ τῆς ἐξουσίας. Merito sese damnabunt omnes qui existimant ante Mariam esse carnem quae ex ea est; ac ante eam habuisse animam humanam Deum Verbum, & in ea ante adventum semper fuisse. Quibus non tam perstringi videtur Origenes, quam Apelles, alijque qui Christum de caelo carnem detulisse censebant. In nefarium autem Origenis, quod exposuimus, dogma secundum suum & tertium intentat anathematismum Iustinianus ad calcem Epistolae ejusdem ad Menam. Quod ad illam spectat animarum ἀειπαρῆν, unde haec Origenis manaverunt de anima Christi commenta, de ea infra disputabimus. Inde sane pestiferam haeresim suam constasse videtur Theodorus Mopsuestenus, & post eum Nestorius; inde & adductum Eutychem conjecit Leo Papa in Epistola ad Iulianum Coensem, ut duplicem Christi na-

Quid Carm. in Summa de Her. in Hav. Origenis. Gaudent. in libr. De comparatione Dogmat. Origenis in Philosophia Platonic. cap. 35. Athanasij in Epistol. ad Euzebium.

F

A turam *αὐτὸν ἰσχυρῶς* fuisse affirmaret, quasi animam illius tunc in cœlo fuisse crederet.

Offensionem autem non haberet, quod dixit Origenes, quemadmodum homo ille, qui Verbo in una persona conjunctus est, Deum in se suscepit, ita nos quoque pro rata esse posse Dei participes, si gratia illud divinæ, non proprijs meritis acceptum retulisset: sic enim Augustinus libr. De prædestinatione Sanctorum cap. 15. *Sicut ergo prædestinatus est ille unus, ut caput nostrum esset, ita multi prædestinati sumus, ut membra ejus essemus.* Item: *Ea gratia fit ab initio fidei sua homo quicumque Christianus, qua gratia homo ille ab initio factus est Christus.*

IX. Memoria prodidit Theophilus Alexandrinus in prima Paschali, & apud Theodoretum in Dialogo, cui titulus *αὐτοψία*, censuisse Origenem animam quam assumpsit Filius Dei, & ipsum Dei Filium unum esse, quemadmodum Pater & Filius unum sunt. Hinc B illi commoda vexandi ibidem Theophilus de animæ Christi dignitate recte aliquando sensisse Origenem, eamque Deo Verbo inferiorem credidisse. Præterea cum animam Christi & Verbum unum esse docuit, quemadmodum Pater & Filius unum sunt; non unum esse voluit eadem unitate in specie, sed eadem unitate in genere. Vnitas enim Patris & Filij in eo convenit cum unitate Verbi & animæ, quod ad idem genus, unitatem nempe utraque referatur: in eo autem differunt, quod unitas Patris & Filij sit unitas natura, unitas essentia; unitas vero Verbi & animæ, sit unitas hypostatica, unitas persona. Quemadmodum enim cum Solem pulchrum dico, & domum pulchram; utriusque pulchritudinem eandem dico genere, discrepantem specie; alia quippe est domus pulchritudo, alia Solis: pessime enimvero mecum egerit, si quis inde me lumen domui tribuisset; Soli fundamentum, contignationes, & fastigium calumnieret. Nec fictitiam esse & frivolum hanc distinctionem ostendit illud Athanasij in Symbolo: *Sicut anima rationalis & caro unus est homo, ita Deus & homo unus est Christus.* Nam cum anima constet homo & corpore, tamquam partibus unum aliquid efficientibus; Deus autem & homo, non tamquam partes Christum constituent; fieri enim non potest Deum esse partem totius alicujus; falsum erit Deum & hominem unum esse Christum, sicut anima rationalis & caro unus est homo; nisi eandem repetamus distinctionem quam supra adhibuimus, Deum & hominem unum esse dicentes Christum eadem unitate in genere, qua anima rationalis & corpus est homo; at non eadem unitate in specie.

D X. Gennadius Massiliensis in libro De dogmatibus, quem Augustino quidem falso adscripserunt cap. 2. sic scribit: *Natus est ergo Dei Filius ex homine, & non per hominem; id est, non ex viri coitu, sicut Ebion dicit: sed carnem ex Virginis corpore trahens, & non de cœlo secum afferens, sicut Marcion, Origenes, & Ebion affirmant.* Quæ si ad examen revocemus, fidem amittent. Falsum quippe est arbitratum Marcionem carnem de cœlo Christum attulisse. Sensit ille quidem, præceptorem suum Cerdonem assecutus, quidquid actum in terris à Christo, & administratum est, specie tantum, non revera gestum fuisse; nec veram induisse carnem, sed apparentem. Quem errorem in proxime sequentibus cū Gennadius ipse confuteret, hic vero intactum prætermitrat, intellexit haud dubie verum ac solidum corpus Christo à Marcione fuisse tributum, contradicendum alioquin hoc quoque loco, si falsum corpus Christo adscripserit ipsum existimasset.

E Simile quidpiam de Marcione scriptum reliquit Vigilius libr. 3. contra Eutychem. *Eutycheiana hæresis in id impietatis prolapsa est errore, ut non solum Verbi & carnis unam credat esse naturam: verum etiam hanc eandem carnem non de sacro Maria virginis corpore adsumtam, sed de cœlo dicit, juxta infandum Valentini & Marcionis errorem, fuisse deductam.* Ita pertinaciter Verbum carnem asserens factum, ut per Virginem, ac si aqua per fistulam transisse videatur; non tamen ut de Virgine aliquid quod nostri sit generis, adsumsisse videatur. At falsum esse carnem solidam in Christo Marcionem agnovisse declarant Tertullianus, & Philastrius; Epiphanius, Tertull. l. 3.

& Theodoretus. Nec verius est persuasum illud fuisse Origeni, quod ei assingit Gennadius: *verba siquidem ejus hæc sunt Homil. 14. in Luc. Quod quidem & adversus eos facit, qui negant Dominum nostrum humanum habuisse corpus, sed celestibus & spiritualibus fuisse contextam. Si enim corpus ejus fuerit, respondeant quare, &c.* Homilia quoque 17. in eundem Evangelistam, ad id quod habetur, cap. 2. v. 34. *Et in signum cui contradicetur: Omnibus que narrat historia de Salvatore, contradicetur. Virgo mater est, signum est cui contradicetur. Marcionista contradicunt huic signo, & aiunt penitus eum de muliere non esse generatum: Ebionita contradicunt signo, dicentes ex viro & muliere ita natum esse, ut nos quoque nascimur. Habuit corpus humanum, & hoc signum est cui contradicetur, alij enim dicunt eum venisse de cœlis.* Hoc vero errore penitus implicatum fuisse Eutychem confirmat Fulgentius Respons. 4. ad Ferrandum Diacon. Huic præluserat Apelles, cujus infamiam illam exponit Epiphanius Her. 44. cap. 2. & Theodoretus libr. 1. Fab. Haret. cap. 25. Apellitas autem veneno suo Orientem inficientes coercuit Origenes, uti in ejus vita declaravimus: necdum in eorum vaxordiam consensit.

XI. Origeni quoque obiectum est, fuisse persuasum illi eminentum corpus & specie A
tenus apparet gestasse Christum, non verum; & fallis imaginibus illudentem oculis, ina-
nibus miraculorum, laborum, tormentorumque umbris credulos homines inescasse. Pro-
prium id fuit Hæreticorum illovm dogma, qui ex eo φαστασιασαι & δοκουναι dici merue-
runt: post quorum signiferum Simonem magum primi propugnarunt illud Basilides, Va-
lentinus, Cerdo, Marcio, & Manichæus. Inter quos Valentinus spiritale quoddam corpus
è cœlo Christum detulisse volebat, ac per Mariam velut per canalem tranfuisse, nihil inde

2. Cor. 13.
47.

terrenum; secundus homo de cœlo, cœlestis. Apelles autem Christum neque in phantasmate dicit fuisse
sicut Marcion, neque in substantia veri corporis, ut Evangelium docet: sed in eo quod è superioribus par-
tibus descenderet, ipso descensu sideream sibi carnem & æream contexuisse. Verba sunt Tertulliani B
libr. De præscript. cap. 51. Idem quoque de Apollinari adnotat Theophylactus in 3. Ioh.
Vnde à Valentino non multum abluisse utrumque planum est. Tres illi tamen τρις φαστα-
σιασαι accenserentur, οτι το αυτο εστι, inquit Irenæus, δοκουναι ληξαι περιληναι, η, εδεν ου τι

Iren. libr. 1.
cap. 1. apud
Theodoret.
Dial. 2.

αληθιας ελληνηνα, οτι οδ λω αληθιος σαφες η, αληθινος, οτι ος ημας ελκυσθησαστο, ει μη τω αβ-
χαιον πασαν τω αδμου εις ταυτον αδυνατωσαστο. Quia idem est dicere specie cum apparuisse, & nihil
de Maria sumfisse. Neque enim vere carnem & sanguinem habuisset, per qua nos redemit, nisi verus
Adami fomentum in sese collegisset. Hæreticorum porro illorum nequissimis confona dixisse
Origenem adversarij eius calumniabantur. Quæria (criminatione) post istas est, inquit Pam-
philus in Apologia, qua istis omnibus adversatur, (caca enim est malitia) quod dicunt eum dicere
δοκουναι, idest putative tantum, & per allegoriam, non etiam secundum ea qua iuxta historiam referantur C
gesta esse omnia qua à Salvatore gesta sunt. Zonaras quoque libr. 2. Origenem existimasse
negat Christum de Virgine Maria carnem sumfisse. Hanc autem calumniam ipse à se egre-
gie depellit Origenes in verbis qua in eodem Apologia loco recitantur, probatq; ex Scri-
pturis sanctis de femine Abraham & David vere natum fuisse Christum, neque putative, &
per phantasia tes suas gestisse; neque spiritale corpus, sed carneum & terrenum circumtu-
lisse; nec factum eum per mulierem, sed ex muliere. Faciunt & ea pro ipso qua scripsit

Homil. 1. in Ezech. Respondent mihi Hæretici, qui nativitatem illius (Christi) ut phantasma elu-
dunt, quare Christus Filius hominis appellatur: & qua Tract. 35. in Matth. suscipiens enim (Chri-
stus) naturam carnis humane omnes proprietates implevit, ut non in phantasia habuisset carnem existi-
maretur, sed in veritate: & Homil. 14. in Luc. Iesus erat indutus vestibus sordidis. Quod quidem & D
adversus eos facit qui negant Dominum nostrum humanum habuisse corpus, sed cœlestibus & spiritibus
fuisse contextum. Si enim de cœlestibus, & ut illi falso asserunt, de syderibus, & alia quadam sublimiori,
spiritualique natura corpus ejus fuerit, respondeant quare potuerit spiritale corpus esse sordidum; aut quo-
modo hoc interpretentur quod posuimus: Iesus erat indutus vestibus sordidis? & libr. 2. εει αρα η, c. 6.

Propter quod cum omni meta & reverentia contemplandum est, ut in uno eodemque ita utriusque natura
veritas æmonstretur, ut neque aliquid indignum & indecens in ævina illa & ineffabili substantia sen-
tiatur, neque rursus qua gesta sunt falsi illusa imaginibus existimantur: & libr. 5. in Epist. ad Rom.
Sed hoc non intelligentes quidam Hæreticorum conati sunt ex hoc Apostoli loco (Rom. 6. 5. 6.) asserere
quod Christus non vere mortuus sit. Quibus responderi quoniam persacile est, non puto necessarium ex ce-
teris vel Apostoli vel Evangeliorum dictis, ubi simpliciter mors ejus, & non similitudo mortis scribitur, E
testimoniorum pondus adhibere, cum possumus ad eos dicere: si similitudo mortis fuit, fuit & non vera re-
surrectio, & nos ergo videbimur resurgere, & non resurgemus: & videbimur mori peccato, & non vere
moriemur: & omne ergo quod gestum est, & geritur, usum est geri, sed non est gestum. Superest igitur ut
& quod salvati sumus veri simus salvati, sed non vere salvati simus. Vnde quonia hac tam absurda sunt,
ut non indigeant improbationibus, nos ad explanationem eorum qua habentur in sequentibus converta-
mur: & libr. 2. contra Cels. ελαδεν η ατορ το εικοναι ηνα η ειν ταε αιρητοι, δοκουναι η ινοουεν τω τε

πρωτοδυναμι πρωτοδοτα, εδδ η γουκωε ε πα π- υδι γαρ τω εικοναι, οτι εδουαι ηδ η αιρητοι ανθρωποις
τω τε ποζην, οτι η υα εδδ, αλλ' ανηκευ ποζην ομοδογην; αλλ' ημαε το δοκουναι η παδεν ε τλοσο-
φω, ηνα μη Αδελφω αυτη η, η αιρητοι η, αλλ' αληθωε, ο γαρ αληθωε δρωσινων, ει ατην, αληθωε
αιρη, ο η ε παρ ηδ ηκηαι, οτε αληθωε αιρη. Hinc illius in Marcionitis opinionis damnan-
de ac confutandæ partes Adamantio recte tribuit Auctor dialogi De recta in Deum fide. F

XII. Quæ cum ita sint, mirum videri possit, quid sit cur Homil. 17. in Luc. ita scripse-
rit Origenes: Habuit corpus humanum (Christus) & hoc signum est cui contradicitur. Alij enim di-
cunt eum venisse de cœlis; alij tale quale nos corpus habuisse, ut per similitudinem corporis etiam nostra
corpora redimeret à peccatis, & daret nobis spem resurrectiæ. Reprehendit eos Origenes qui
Christum dicunt tale quale nos corpus habuisse; ergo corpus nostrum dissimile gestasse putavit.
In quo autem posita fuerit ea dissimilitudo ipse edisserit in Proœmio librorum εει αρα η

Incarnatus est (Christus) cum Deus esset, & homo mansit quod Deus erat. Corpus assumpsit nostro cor-
pori simile, eo solo differens quod natum ex Virgine de Spiritu sancto est. Et quoniam hic Iesus Christus
natus & passus est in veritate, & non per imaginem, communi hac morte vere mortuus est: vere enim
à mortui resurrexit.

A Trahi quoque illud potest in calumniam quod habet Origenes in Apologia Pamphili: Sed & circumfisionis ejus ratio nobis quidem non generabit majorem angustiam, dicentibus cum consequenter humano corpore & circumfisionem esse, & preputium ejus terre mandatum fortassis usque ad tempus; aut si aliter est, in alia disputatione requiretur. Hac tamen ejus circumfisionis satis conangustabit eos qui ex diverso sunt; (idest, ἐπεὶ οὐδὲν ἐστὶν, qua notione eadem locutio alibi usurpatur:) spiritale enim corpus quomodo poterat circumfisioni ferro terreno? Propter quod non erubuerunt quidam ex ipsis de preputio circumfisionis ejus etiam libros edere, quibus ostendere conarentur quod in substantiam cesserit spiritalem. Non minus autem angustabuntur etiam illi qui animale corpus dicunt esse corpus Christi. Ergo animale corpus Christo abjudicatur; sed & humanum, humanum siquidem corpus animale juxta Apostolum I. Cor. 15. 44, & seq. Verum res aliter putanda est. Valentinianos siquidem perstringit, qui cum triplex hominum genus esse fecerent, πρῶτον πνευματικόν, ἕκτον ψυχικόν, & τρίτον σαρκινόν, qui & εὐαγγελιστοὶ, & σαρκινὸς & ψυχικός ab illis dicebantur, & priora duo salutem aternam assequi posse, posterius neutiquam; Christum non πνευματικόν solum, sed ψυχικόν etiam naturam assumisse definebant. Testem damus Irenaeum apud Epiphanium: *Epiph. Her.*

B Quoniam libertate arbitrii pollet, ut id seruari. Quibus enim salutem comparaturus esset, eorum primitias assumisse dicunt; ab Achanoth quidem spiritale, ab Opifice vero animale Christum induisse: propter administrationem autem suam circumpositum ei fuisse corpus animali natura praeditum, ineffabili vero arte constructum, ut videri, tangi, & pati posset. Nihil autem materia constans illum suscepisse dicunt; materiam quippe salutis neutiquam esse capacem.

C XIII. Ac cogitanti mihi unde hanc de se violatae humanitatis Christi, eique falsi affidi corporis suspicionem commoverit Origenes, locum unum praeter superiores duos reperio, unde haec potuit oriri criminatio. Is habetur Tract. 35. in Math. Venit ergo traditio talis ad nos de eo, quoniam non solum duae formae in eo fuerunt; una quidem secundum quam omnes cum videbant; altera autem secundum quam transfiguratus est coram Discipulis suis in monte, quando & resplenduit facies ejus tanquam Sol, sed etiam unicuique apparebat, secundum quod fuerat dignus. Et cum fuisset ipse, quasi non ipse omnibus videbatur. Et paulo post: Et non mihi videtur incredibilis esse traditio haec, siue corporaliter propter ipsum Iesum, ut alio & alio modo videretur hominibus; siue propter ipsam Verbi naturam, quod non similiter cunctis apparet. Si autem hoc ita se habet, possibile est solutionem ejus invenire quod quaeritur. Quoniam etsi saepe cum viderunt turbae venientes cum Iuda, nihilominus opus habebant propter transformationes ejus qui cum estenderet eis, habens notitiam eius familiariorum per multam commorationem cum eo, ut intelligeret transformationes ejus secundum quas suis apparere solebat. Hoc idem significatur etiam per Iohannem Evangelistam, ubi sciens Iesus quae superventura erant ei, procedens foras dixit: Quem quaeritis? At illi dixerunt, Iesum Nazarenum. Et dixit eis: Ego sum; & abierunt, & ceciderunt retrorsum. Vides quia non cum cognoscebant, cum frequenter vidissent, propter transformationes Iesu. Haec repetere necessum habuimus, ne quid de sententia Origenis deciperetur. Qui ergo frequentem formarum mutationem Christi corpori assignasse Origenem intellexerant, adeo ut aliud aliudque singulis appareret; proclive ijs fuit existimare mutuatitium illud, & ascititia constatum substantia, non proprium, nec nostri simile, eundem credidisse. Si quem autem offendit commentum illud, varias Christum induisse formas, & sese pro libitu versipellem fecisse; notet ille propositum fuisse hoc ab Origene, tanquam ab alijs sibi traditum, non velut à se confictum; ut rem minime incredibilem, non quasi compertam; dubitando, non asserendo.

D XIV. Inter novem criminationes quas Origeni impingi solitas refutat Pamphilus in Apologia, tertia illa est, quod dicunt cum secundum Ariaman vel Paulum Samosatenum, primum hominem, idest non etiam Deum dicere Christum Filium Dei. Nicephorus quidem libr. 17. cap. 27. de Christo dixisse Origenem tradit, ὅτι ψυχὸς ἀθεοῦ ἐστὶν Cyriacus quoque, apud Symeonem Metaphrastem vita ejus scriptorem, Origenistas Palaestinam sexto saeculo infidentes dixisse affirmat Christum non esse unum ex Trinitate. Hanc criminationem alijs superius à se commemoratis valde contrariam esse dicit Pamphilus, sed multo magis etiam quarta repugnat, quam in proxime praecedentibus examini nostro subjecimus; unde alterutrius falsitas manifeste elucet; sed clarius etiam tertia illa convellitur ex sexcentis Origenis adversus Ebionem, vel traditam ab Ebione doctrinam argumentis. Quae si quis colligere velit universa, otium suum in re notissima demonstranda disperdet. Satis ille erit, quem è primo Origenis De principijs libro Pamphilus adducit.

E XV. Proxime commemoratas calumnias haec excipit in laudata toties Apologia: *Quin-*

Epiph. Her. 31. c. 20.

ta illa criminatio est, qua asserunt cum duos Christos predicare. Fuit ea vox improbi primum Marcionis, alterum Christum Tiberianis ortum temporibus agnoscentis; futurum alterum, in Iudaici status restitutionem destinatum censentis, uti commemorat Tertullianus lib. 4. contr. Marcion. cap. 6. Nihil autem huic consentaneum vel simile fuisse Origeni obiectum liquet ex Pamphili responsione. At deinde Nestorius cum duplici Christum persona constare profiteretur, duos Christos induxisse, ipso licet reclamante, dictus à Patribus & creditus est. Nec fatis extat parne aliquid vel diversum Adamantio affidum sit. Hanc certe qualemcumque criminationem, cum superioribus pugnantem, tribus Origenis ipsius testimonii infrigit Pamphilus. In congerendis ex magna copia pluribus, quæ unicuique obvia sunt, frustra labor impenderetur à nobis; cum præsertim in Origenianis quæ supersunt lucubrationibus, ne vel minimum quidem erroris hujus vestigium reperisse meminim.

XVI. Carena in Psalmos à Balthafare Corderio edita, ad versum 3. Psalmi 42. exhibet verba hæc ex Origene: ἵσθησιν αἰχμητὰ μέγαν ἰσχυρὸν ἔχον τὸ θεῖον ἐκδηλοῦν. Habemus Pontificem magnam Iesum, qui indutus est Filio Dei. Quæ locutio sane male sonat, & eam hæresim sapit, quam deinde propugnauit Nestorius. Nam si Verbi diuinitas humanitati Christi circumposita, & humanitas diuinitate induta intelligitur, ut ex voce ἐκδηλοῦν intelligi decet: impellitur utique ex eo animus ad fingendam sibi ἕξιν duntaxat quamdam, & ἁπλῆν utriusque naturæ convenientiam; qui fuit Nestorij error. At si Verbi diuinitatem dicas assumisisse & induisse humanitatem Christi, significabitur hypostatica ἕνωσις. Quæ ergo hic ad defensionem Origenis præscriptione utemur? communi illa scilicet, & quæ hoc opere sæpe nobis usurpanda est; cum res hæc ætate nondum fuissent dissertationibus illustratæ & excussæ, in lubrico versatam Origenem lapsus veniam mereri. Ac de Catenam unde fragmentum hoc petatum est, aliisque generis ejus collectiones pene omnes levis admodum esse fidei, ut alio loco demonstramus.

XVII. Progrediamur ad aliud Origenis pensitandum dogma, quod Tract. 27. in Matth. continetur: ὁριστὰν αὐτὴν ἐπὶ τοῖς δημοσίοις & manifestis capitalis non dissentientis; ut puta de uno Deo, qui Legem & Euangelium dedit; aut de Christo Iesu primogenito uniuersæ creaturæ, qui in fine sæculi secundum prædicationes Prophetarum uenit in mundum, & suscepit in se ueram humanam carnem naturam, ut etiam natiuitatem subiret ex Virgine, & mortem crucis suscepit, & surrexit à mortuis, & deificauit quam suscepit humanam naturam. Quo sensu deificatam à Christo naturam humanam dixerit, dubitari potest: nam si uocem illam, deificare, ita accipiamus quasi Verbum in naturam humanam conuersum, & naturam proinde corpoream in Deum esse mutatam, ejusdemque esse ac Verbum substantiæ uoluerit Origenes, manifestus erit utique capitalis illius erroris, quem Apollinaris in Ecclesiam inuexit; vel hujus erit potius flagitij reus, quod in se Eutychanorum secta quædam concepit, dum humanam Christi naturam in diuinam post mortem ejus & resurrectionem transisse decerneret. At si humanam Christi naturam exuta post mortem infirmitate diuinam quamdam suscepisse qualitatem modo significauit, eequid inuidiam illi vel movebimus, vel moveri hoc nomine patiemur? Atque eo propius spectant uerba Origenis. Verisimile sane est ueterem Origeniani in Mathematici Commentarij Interpretem uocem hanc, deificauit, qua utitur, è Græco, ἰθεωοῦσι, uel, ἰθεοποιῶσι, reddidisse. Atqui humanam naturam in Christo statim post conceptum θεωοῦσαι, & θεοποιῶσαι complures Ecclesiæ Patres pronuntiarunt. Gregorius Nyssenus in Iambicis:

ἔπερ τὸ θεωοῦσαι, ἔ θεοποιῶσαι, εἰς θεός
 Na quod deificauit, & quod deificatum est, unus est Deus.

Chrysostronus Homilia 2. de Ascensione, in qua Christum dicit θεός ἡμεῖς ἰδόντες, καὶ ἡμεῖς εὐσυν ἀναλαβόντες. ἔ θεοποιῶσαι. Venisse ad nos, & nostram naturam assumisisse ac deificasse. Iohannes quoque Damascenus libr. 3. De fid. orthod. cap. 12. σεβόμενοι τὸν ἄλογον θεωοῦναι αἰσθησάμενοι. Vocem θεοποιῶναι eadem notione usurpauit Athanasius Orat. 4. cum θεοποιῶναι αἰσθησάμενοι in Christo, & Christi jam resurgentis θεοποιῶναι carnem dixit. Atque illud est quod sibi uult Augustinus libr. contra Sermon. Arianorum cap. 8. cum ait: Ergo & ista humanitas illius diuinitatis nomen accepit. Huic ipsi igitur naturæ, quæ θεωοῦσαι, & θεοποιῶσαι, simul ut eam assumpsit, & in terris uersatus est Christus, dicta est, aptius etiam uoces ista conueniunt, postquam mortem crucis suscepit, & surrexit à mortuis. Nam per mortem mortalium corporum imbecillitatem deposuit ipsius corpus, & uirtutem quamdam diuinam suscepit. Hanc Origeniani loci, quam damus, expositionem confirmat ipsius Origenis ad Celsi cauillationes responsio: ἡ ἕξιν, inquit, αὐτὴν σῶμα, καὶ τὴν αἰθεραγενῆ ἐν αὐτῷ ψυχῶν, τὴν αἰθεραγενῆ ἢ μόνον κοινῶν, ἀλλὰ ἔ ἰσχυρῶν, ἔ ἀνακεφάλου, τὴν μεγίστην φανερὰ σεσεχειλησέναι, καὶ ἔ ἐκείνην θεωοῦσαι κοινῶν εἰς θεόν μεταβεβηκέναι. Tum Christi corpus cum materia confert, omnium per se qualitatum experte, eas uero recipiente, quascumque ei Opifex rerum indere uoluerit:

Orig. libr. 3. contra Cels.

A voluerit: deinde addit: ἢ δουλεύσει τὴν πόλιν & ἢ θνήσκει τὸ τῆς ἰσθμῆς στήρυ, κερτοία δὲ ἐκλυθῆναι, ματαβαλοῖς εἰς αἰθέριον κ. θύλας ποιήματα; Et paulo post: ἡμῶς δὲ κ. κερτοία τὸ τοῦ φησιν ὅτι ἐστὶν ἀνατὸν ἀμείβεθαι ποιήματα τῶν ἑσπεριδίων πάσης ποιήσων ὅλλω, πῶς δὲ δουλεύει κ. τὴν σάρκα ἢ ἰσοῦ ἀμείβεσθαι ποιήματα γαργόνας ποιήσων, ὅποιον ἔχει ἢ τῶν ἐκ ἀδύσει, κ. τοῖς ἀσώτοις ἀντὶ τῶν ποιεῖ πολιτευομένων, σὺν τῇ ἑσπερ τῆς σάρκος ἀσπείρας ἴσθη;

XVIII. Est apud Hieronymum in Ierem. 22, Iechoniam filium Ioakim, qui annulo comparatur, & vas contritum, ac vir sterilis appellatur, ad Christum retulisse Origenem libr. 5. Stromat. quæ intercederunt. Optime Sixtus Senensis: *Credibile è libri qui extant, Origenem hac ut pote allegorice exponentem protulisse de Christo, eo sensu quo Paulus ausus est dicere Christum factum pro nobis peccatum, maledictum, execrationem, hoc est, oblationem pro peccato, & maledictionem cui eramus obnoxij.* Quod si quis præterea hæc Ieremix ad Isaia 52. 14. & 53. 2, 3. expendit, Origenis interpretationem minime mirabitur.

XIX. Cum Patrum aliquot testimonij sese tueantur Ubiquistæ, quorum verba vel male intelligendo pervertunt, vel male interpretando corrumpunt; pari quoque jure Origenis patrocinium asciscere poterant, qui Tractat. 34. in Matth scriptum id reliquit: *Non aliquo quidem loco apparebit Filius Dei, cum venerit in gloria sua, in altero autem non apparebit. Sed sicut ipse secundum comparationem fulguris exeuntis adventum suum voluit demonstrare dicens: Si dixerint vobis: Ecce in deserto, nolite exire; Ecce in domo, nolite credere. Sicut enim fulgur egreditur ab Oriente, & apparet usque ad Occidentem, sic erit adventus Filij hominis: sicut enim fulgur egrediens ab Oriente, & propterea quod omnia implet apparet usque ad Occidentem; sic cum venerit Christus in gloria sua, propterea quod ubique futurus est, & ipse in conspectu omnium erit ubique, & omnes ubique erunt in conspectu ipsius, & sic constituentur ante sedem gloria ejus, hoc est ante regnum ejus, & potestatem dominationis ipsius.* Id solvere se putat Genebrardus, seu quisquis verba hæc ad oram attexuit: *Ubique futurus Christi adventus, sed successive.* At repugnat fulguris exemplum, quod non successive, sed eodem ferme puncto temporis Orientem & Occidentem collustrat, propterea quod omnia implet. Ego vero non humanitatis Christi corporeis usurpandæ oculis, sed divinitatis menti apparitura presentiam significari censeo. Faciunt fidem quæ proxime præcedunt: *quanto magis recte dicuntur omnes Gentes ante cum congreganda, & constituenda, quando palam omnibus tam bonis quam malis, tam fidelibus, quam infidelibus fuerit factus manifestus, ante oculos mentis eorum jam non fidei aut diligentia alicujus inquisitione reperitus, sed ipsius divinitatis sue*

D manifestatione prælatus. Fidem quoque faciunt, quæ Tractatu in Matthæum superiore leguntur, in quo hæc edisserens, *Uomo quidam peregre proficiscens, &c.* querit qui peregrinari diei possit Christus, quem ubique esse Literæ sacræ demonstrant; tum subjicit Christum qua est Deus Verbum, & Sapientia, & Iustitia, & Iustitia, & Veritas, corporeo ambitu non circumcludi, & secundum divinitatem suam ac virtutem ubique esse, sed secundum dispensationem corporis quod suscepit, peregrinari. Idem adstruit Homil. 6. in Luc. & Christum, qua virtus est Dei, omnia pervadere docet, cælestia, terrestria, & inferna. Et libr. 10. in Epist. ad Rom. postquam Christum non alicujus loci terminis circumscribi, sed ubique penetrare, & per omnia diffundi declaravit; *Sed ita, inquit, debes sentire de Christo, tamquam de Verbo, & Veritate, & Sapientia, & Iustitia Dei.* Hæc autem omnia non in loco quaruntur, sed ubique adsunt, neque ab Inferni locis evocantur, sed mente sola, intellectuque capiuntur. Atque ita intelligendus Tom. 2. in Iohann. p. 82. cum ait: *ὃς δὲ τὰ ἄλλα ἠέτι οὐκ ἔγνω τὰ ἀπὸ βαπτίσματος αὐτῆς χερσὶν ἔχει, ἢ πνευματικῶν ἀπὸ ἑσπερῶν ἐν διδασκαλίᾳ, διηκουσῶν ἐν παντί τῶ νόμῳ, ἢ τὰς ψυχὰς τὰς δεξιὰς, ὅτι οὐκ ἔμελλε ἐκκεῖν ὅτι οὐκ οἶδατε, ὅπισθον μου ἰσχυροῦ.*

XX. Sequitur placitum aliud Origenis de morte Christi, non hominibus solum modo utili, sed Angelis etiam, & sideribus, ac rebus creatis quibuscunque. Ab eo si quis alienum penitus fuisse Origenem pertendere velit, candorem ille omnem ac pudorem projiciat necesse est, cum hanc in eo sententiam castigant ac coarquant Veteres plerique, & eam claris ac iteratis testimoniis consignatam reliquerit. Sed quoniam res intricata est & perplexa, accuratius videtur perferenda.

F XXI. Theophilus Epistola Paschal. 2. sensisse eum queritur *Christum pro Demonibus ac spiritualibus nequitiis apud Superos adstipendum cruci;* atque hæc dicendo deinde amplificans pro more suo & extendens s, multa inde pestifera consequi ostendit. Ac hujus deinde auctoritate & verbis ad eundem profligandum errorem usus est Hincmarus in libr. De prædestinatione, cap. 27. Non aliter Hieronymus Apolog. adv. Rufin. libr. 1. cap. 5. *Origenis tuos;* inquit, licet Christum dicere saepe passum, & sapius passum, ut quod semel profuit, semper profuit assumptum & Epist. 61. ad Avit. cap. 4. *Cumque dixisset (Origenes) juxta Ioh. a. v. Apocalypsim. Evangelium sempiternum, id est futurum in cælis, tantum præcedere hoc nostrum Evangelium, quantum Christi predicatio Legis veteris sacramenta; ad extremum intulit (quod & cogitasse sacrilegum est) pro salute Demonum Christum etiam in aère, & in supernis locis esse passurum.* Et licet ille non dixerit, tamen quod consequens sit intelligitur: *sicut pro hominibus homo factus est, ut homines liberaret; sic &*

pro salute *Demonum* *Deum* futurum quod sunt ij, ad quos venturus est liberandos. Tum verba ipsa A
 Origenis exhibet, unde acufationi suæ robur addat, & nos ea quoque infra referemus.
 Notandum interim diserte affirmare Hieronymum neutiquam dixisse Origenem Chri-
 stum pro salute *Dæmonum* *Dæmonem* futurum, quod neque apud illum legerat Theophi-
 lus; sed ex Origenis dictis id uterque ratiocinando collegit; cum Christum tamen Ange-
 lis & cœlestibus Virtutibus in sua quibusque forma apparuisse scripserit, ut ostendemus
 paulo post. Superiorum etiam similis est Orosij apud Augustinum aduersus Origenistas
 conquestio in *Commonitorio*, quod inter Augustini opera, in capite libri contra Prifeil-
 lianistas & Origenistas edi solet: *De corpore vero Domini sic tradiderunt, quia cum usque ad nos*
ueniens Filius Dei post tot millia annorum otiosus eo usque non fuerit, sed predicans remissionem Ange-
llis, Potestatibus, atque uniuersis superioribus, cum qualitate forma eorum quos uisitaret assumeret, ut
que ad probabilitatem carnis assumptionis specie transiisset. Ex eo quoque potissimum Origeni
 conlasse inuidiam *Agyptios* Episcopos refert *Posthuanianus* apud *Sulpitium Severum*
Dialog. 1. cap. 3. quod in ejus libris legeretur, quia *Dominus Iesus, sicut pro redemptione homi-*
nis in carne uenisset, crucem pro hominis salute passus, mortem pro hominis aternitate gustasset, ita esset
eadem oratione postulant etiam Diabolum redempturus: quia hoc bonitati illius, pietatique congreret, ut
qui perditum hominem resuscitasset, prolapsam quoque Angelum liberaret. Hinc *Bernardus* *Serm. 4. 4.*
in Cantie. Cantie. Denique inquit, operatus est salutem in medio terra: numquid & in medio aeris?
 Hoc aduersus Origenem, qui in aere Dominum gloria denuo pro *Dæmonibus* impudenti crucifigit men-
 dacio; cum hujus consilij mysterij *Paulus* asseret, quod *resurgens ex mortuis jam non moritur; mors illi*
ultra non dominabitur. & *Albertus Magnus* in *Epistolam 8. Dionysij: Non quod futurum sit*
Christum iterum pati, secundum Origenis errorem. Pejus quid ex ipsis Origenis verbis repræsentat
Iustinianus Imperator in *Epistola ad Menam*, futurum nempe ut pro *Dæmonibus* cru-
 cifigatur *Christus*, idque sæpenumero per sæcula futura. Tum in subjectis huic *Epistolæ*
 anathematizans Origenem tangit, cum eos damnat qui dixerint Verbum *Seraphimū* factum
 esse *Seraphimis*, & similem reliquis cœli Virtutibus; & cum addit anathema esse qui dixe-
 rit *Christum* in sæculo futuro erucifixum iri pro *Dæmonibus*, sicut & pro hominibus.

Niceph lib.
 37. cap. 27

Vnde *Nicephorus* inter hæreses Origeni adscriptas damnatam illam fuisse refert, ὃν ἱερο-
 δαμίαν διὰ τὸ γράσσειν ἑαυτοῦ θῆται, καὶ πάλιν τὸ πρὸς τοὺς αἰῶνας ναθεῖν ἕως τῆς πρὸς μέγαν οὐ-
 πνεύματος ἡμέρας ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ. Oportere Christum crucifigi pro *Dæmonibus*. & sapius in futuris sæculis
 idem perpeti à Spiritibus nequitie qui sunt in cœlestibus. Horribile vero est & execrandum quod D
Johannes Damascenus in libro *De Hæresibus* Origeni persuasum fuisse ait, nempe *Christum*
 iura cum *Diabolo* à Rege gubernatum iri, eumque in crucem actum *Dæmonibus* falsa denuntiatum.

XXII. Nunc raris omisissis, ex ipso fonte hautiamus. Origenes *Homilia 10. in Luc.* ex
 eo probat Iesu Christi adventum Veteris Testamenti Patribus profuisse, quod cœlestibus
 profuerit, juxta *Apostolum Col. 1. 20.* Quo *Pauli* loco in eadem abutitur sententiam
Hom. 2. in Levit. & libr. 5. in Epist. ad Rom. Hoc autem cœlestium nomine, non Ange-
 lorum modo ordines, sed sidera quoque notavit, ut pote quæ non anima modo, sed ratio-
 ne etiam prædita cœssaerit. Quæcunque autem ratione pollent, peccato esse obnoxia, ac
 proinde purgatione indigere arbitratus est; purgationis vero officium illis morte sua exhi-
 buisse, salutemque procurasse *Christum*, ἀπεστέθη πᾶσι τοῖς ἁνορέων, πᾶσι τῶν ἀθεοπόνητων σω-
 είας, & πάντες λογιστοί. Sic error errori coheret. Rationalia porro enumerans *Tom. 1. in Ioh.*
 p. 32, Angelos in iis, homines, ac *Dæmones* collocavit. Astris autem animam addidit, è
 supernis nimirum cœlitum ordinibus depromptam, ad quam peræque mortis Christi bene-
 ficium pertinuerit. *Commenta illa palam profert Tom. 1. p. 38. in Iohann.* *Christum* quoque
 asserit magnum esse Pontificem, non pro hominibus modo, sed pro omni etiam quod ra-
 tionis esset capax; atque ita demum concludit: καὶ τὸ ἀόρατον ἕως ἀθεοπόνητων πρὸς αὐτὸν φά-
 σαι ἀμφοτέρων γὰρ τῶν θανάτου, καὶ ἐπὶ διὰ τῶν ἄλλων πῶς ὡς τῆς ἀθεοπόνητος ἐν ἀμφοτέρω γα-
 ρημίᾳ, ὅσον ἕως ἁρῶν, ὅσον τῆς ἁρῶν πάντες καὶ θεοῦ ὄντων ἐκείνων τῶν θεῶν. οἷς ἐν τῷ ἰσὺ ἀνι-
 γνῶντο. ἀεὶ αὖ καὶ θάνατος ἐκείνων αὐτοῦ. εἰ μὴ ἀεὶ ἕως ἁρῶν καὶ τῶν ἁρῶν. Simile quid innuit F
Tom. 2. in Iohann. p. 69. cum *Christum* lucem esse ait, non hominum duntaxat, sed &
 eorum omnium qui rationis capaces sunt. Nec his finibus mortis Christi pretium & valo-
 rem circumscripsisse visus est, sed ad res creatas omnes porrexisse: ait enim *Tom. 13. in*
Matth. p. 313. *Christum* passum ἕως ἀθεοπόνητων, ἢ καὶ ἕως τῶν κόσμων & *Tom. 2. in Ioh. p. 58.*
 ἢ τὰς ἁρῶν & τὸ ἐκείνων, ὃν ἰσὺ τὸ ἕως τῶν ἁρῶν ἐκείνων καὶ τῶν κόσμων ὃ φασὶν, ἀλλὰ καὶ
 τὸ τῶν ἀθεοπόνητων ἁρῶν, καὶ ἕως τῶν ἁρῶν καὶ τῶν κόσμων, ἢ τῶν ἀθεοπόνητων, ἢ τῶν ἀθεοπόνητων, ἢ τῶν ἀθεοπόνητων, ἢ τῶν ἀθεοπόνητων.

XXIII. Non satis vero ipse sibi videtur constare, cum rationem modumque explanat,
 quo res rationis compotes à corruptionis seruitute *Christus* liberavit. Nam singulis An-
 gelorum ordinibus, in sua unicuique forma apparuisse, *Evangelium* prædicasse, & in cœlo
 denique mortem pro iis obiisse sciscere videtur aliquando. Velut cum ait *Hom. 8. in Gen.*
 Considerandum est quia *Angelus* hac refertur ad *Abraham* locutus, & quia in consequentibus euidenter

A hic Angelus Dominus ostenditur. Unde puto quod sicut inter nos homines habitu repertus est ut homo, ita & inter Angelos habitu est repertus ut Angelus. Et cum Tomo 15. in Matth. p. 373. Angelos Christi Discipulos appellari posse asserit: φθάνει γὰρ καὶ ἐπὶ τοιαύτας δυνάμεις τοῦ μαθητῆ ἢ τοῦ ὁδοῦ ἀποστολῆς, ἢ τῶν μόνων οἱ ἀποστολῆς αὐτοῦ μαθητῶν; ἀλλὰ καὶ οἱ ἀγγελοὶ οὗτοι ἀποστολῆς αὐτοῦ πνεύματι βλάστησιν. Et cum Tom. 8. contr. Cels. Christum dicit πολλὰ δὲ δυνάμει καταναρμύνει τὸ ἔσθαι αὐτοῦ τὸ θεοσβετίας λόγον τῆ πάσης τῆ ἀποστολῆς ἀναρμύνει καὶ ἀποστολῆς δὴ, inquit, περιεπιδείξαι καὶ λέγων, ὅτι καὶ τῶν ἄλλων λογιστῶν καὶ διοικητῶν διοικήσεις, καὶ διοικήσεις, καὶ μεταβολῆς τῶν δόξων καὶ καλῶν. Et cum primo in Iohannem Tomo p. 32. Servatorem ait factum omnia omnibus, ut omnes lucrificaret, quicunque salutem adipisci poterant, quod rationis essent participes: tum res ratione pollentes recentet, earumque triplicem constituit feriem; ac primam Angelis assignat, & dubitat deinde posteriore sine partes adscribat hominibus, an ὡς καταχρηστικῶς, quorum è numero Dæmones, vel omnes, vel aliquos esse autumat. Et cum libro primò Commentariorum in Epistolam ad Rom. querit annon Christus manifestatus in carne, cum apparuerit Angelis, juxta Apostolum, eis absque Evangelio non apparuerit: tum subjicit deinde: Si ergo cum apparuit, nobis omnibus hominibus non sine Evangelio apparuit, consequentia videtur ostendere, quod etiam Angelico ordini non sine Evangelio apparuerit, illo fortassis quod æternum Evangelium à Iohanne memoratum supra edocuimus. Si vero etiam in reliquis celestibus ordinibus tale aliquid gestum esse ab eo sufficiens sit, in ea qua singuli quique sunt forma apparuit eis, annuntians pacem, quoniam quidem per sanguinem crucis sue pacificavit non solum que in terra, sed que in caelis sunt, etiam tu apud semetipsum

C distincto. Et cum Homil. 1. & 2. in Levit. Christum in caelis sibi vitalem corporis sui virtutem, velut corporale quoddam sacrificium immolasse ait, & celestia carnis pacificasse per sanguinem suum, quatenus in caelis pro munere oblati est.

At contra una morte in terris obita rebus universis ratione instructis salutem promeruisse Christum pluribus locis decernit. Nam prater magnam eorum partem qui supra de prompti sunt, unde id facile colligas, & hunc praesertim Tomi in Iohannem prioris, p. 38. in quo Christus dicitur μέγας ἀγέροντος, καὶ ἄπο ἀποστολῆς μόνων, ἀλλὰ καὶ πάντες λογιστῶν, τὸ αὐτῶν διοικήσεις περιεπιδείξαι ταῦτα ἀνεπίστατον. & istum praeterea è Tom. 7. contr. Cels. ὁπίμειναι ὡς οὐδὲν καὶ τέλει, ἀπὸ ἐξελίξις ἀποστολῆς πᾶσι πάντες τῶν ἄπο ἀποστολῆς, ἢ ἐπὶ λογιστῶν πάντα καταχρηστικῶς. unus ille pro omnibus esse posset, qui habetur in fine libr. 5. in Epist. ad

D Rom. ubi mirari se dicit quosdam contra hanc evidentissimam Pauli sententiam velle asserere, quod in futuro iterum faculis vel eadem vel similia pati necesse sit Christum, ut libertari possint etiam hi quos in praesenti vita dispensationis eius medicina sanare non potuit. Et paulo post: Sed ad haec, inquit, nos breviter prout possumus respondemus. Manere quidem natura rationabili semper liberum arbitrium non negamus, sed tantam esse vim crucis Christi, & mortis huius quam in saeculorum sine suscepit, asserimus, ut ad sanitatem & remedium non solum praesentis & futuri, sed etiam praetriorum saeculorum, & non solum humano huic nostro ordini, sed etiam celestibus Virtutibus, ordinibusque sufficiat. Secundum sententiam namque ipsius Pauli Apostoli Christus pacificavit per sanguinem crucis suae non solum que in terra sunt, sed & que in caelis: vel ille è lib. 2. ἀπὸ ἀρχῶν, cap. 3. Docet autem, inquit, sanctus Apostolus quod Christus in ea saecula quod ante hoc fuit, non est passus, sed nec in illo quidem quod ante ipsum

E fuit: & nescio si enumerare sufficiam quanta fuerant anteriora saecula in quibus passus non est. Ex quibus tamen sermonibus Pauli ad occasionem huius intelligentia (ut verum proferam) facile devenimus; ait enim: Nunc vero semel in consummatione saeculorum ad resellendum peccatum per hostiam sui manifestatus est. Semel ait enim hostiam effectum, & in consummatione saeculorum ad resellendum peccatum esse manifestatum. Sed Rufini tamen perfidiam denuo recordemur.

At vim eam licet morti quondam in terris Christo illata tribuant loci supra adducti, quæ hominū Angelorumque servandis ordinibus sufficeret iterum tamen in sequentibus saeculis passurum Christum videtur affirmare Hom. 1. in Levit. Nisi quia forte, inquit, hoc intelligi voluit (Moyfes) quod sanguis Iesu non solum in Hierusalem effusus est, ubi erat altare, & basis ejus, & Tabernaculum testimonij, sed & quod super illud altare quod est in caelis, ubi & Ecclesia primū vivorum est, idem

F ipse sanguis aspersus erit. Manifestus vero erroris huius locus ille est quem exhibet Iustinianus in Epist. ad Menam è lib. 4. ἀπὸ ἀρχῶν. Sic ille vulgo editus est: ὅτι καὶ ἡμεῖς δυνάμει δὴ τῶν ἁγίων σωτηρίαν, καὶ πολλὰ αἰεὶ τὸ τοῦ εἰς ἱεροῦ αἰῶνας, ἀλλὰ καὶ μέγιστα τὰ πάσης τῆς ἐπισημίας, ταῦτα μὲν δόξει ποιεῖν αὐτῶν τῶν ἁγίων τῶν ἁγίων, ἀλλὰ εἰ ἐν τῶν ἁγίων τῶν ἁγίων ἐν οἷς ἁγίων, ἀπὸ εἰ ἁγίων ἐπὶ τῶν ἁγίων αἰῶνας ταυρῶν ὁμοιογενῶν ἐπὶ καὶ ταυρῶν, ὡν καὶ οὐκ ἔστι τῶν ἁγίων, ἀπὸ τῶν ἁγίων ἀποστολῶν δὴ δόξαι, τὰ ἐπὶ τῶν ἁγίων, ὡς τῶν ἁγίων τῶν ἁγίων αἰῶνας, ἢ οὐκ ἔστι. Quem locum aliquanto ampliotem & Latino sic conceptum sermone repraesentat Hieronymus in Epist. 61. ad Avit. cap. 4. Sicut enim per umbram Evangelij, umbram Legis implevit: sic quia omnis Lex, exemplum & umbra est caerimoniarum caelestium, diligentius requirendum, utrum recte intelligamus, Legem quoque caelestem, & caerimonias superni cultus plenitudinem non habere, sed indigere Evangelij veritate, quod in Iohannis Apocalypsi Evangelium legimus sempiternum, ad

comparationem videlicet hujus nostri Evangelij, quod temporale est, & in transitorio mundo ac saeculo A
 predicatum. Quod quidem etiam si usque ad passionem Domini Salvatoris inquirere voluerimus: quan-
 quam audax & temerarium sit in caelo ejus quærere passionem; tamen si spiritalia nequitia in caelestibus
 sunt, & non erubescimus crucem Domini confiteri propter destructionem eorum, quæ sua passione destru-
 xit; cur timeamus etiam in supernis locis, in consummatione seculorum aliquid simile suscipi, ut om-
 nium locorum Gentes illius passione salventur? Ex hac Hieronymi interpretatione liquet pepe-
 ram à Iustiano accepta fuisse verba Origenis; nam quod apud eum legitur: *ἵνα ὁ σωτη-
 λείας τῶ πάντων αἰῶν*, tamne supine & negligenter intellexisse credemus Hieronymum,
 ut verteret: in consummatione seculorum? Potius est ut dicamus legendum: *ἵνα ὁ σωτηλείας ὁ
 αἰῶν*, facili literarum permutatione: nam & libr. 5. in Epist. ad Rom. ubi vertit Rufinus:
 mortis huius quam in seculorum sine suscepit, verisimile est scripsisse itidem Origenem: *ἵνα ὁ σω-
 τηλείας ὁ αἰῶν*. Id si ita est, Origeniano huic loco lemma huiusmodi Iustinianus indutum B
 praeferit: *ὁ πρὸς τὸν δαίμονα διὰ τὸν χριστὸν σωθῆναι, & πᾶσι τοῖς αἰῶσι*: Operere Christum etiam pro Dæmonibus crucifigi, idque sapius in futuris saeculis: quod cū extra
 ordinem in fronte describendum esset, male sequentibus in unam seriem adtextum est.

XXIV. Certe de morte à Christo appetita aliter sensisse Origenem ac vulgo in eum
 iactatur, ex perspectis attenda consideratione ejus verbis conjecturam capio; neque enim
 persuaderi possum tantum in eo fuisse vix cordiæ, ut iterata Christum vel passum, vel passum
 esse crederet supplicia, aut in caelo, aut in aère; vel Angeli, vel Dæmonis indutum
 forma. Calumniæ huic præbuisse videtur ansam unus ille locus quem proferunt Iustinia-
 nus, & Hieronymus. Nam alium nullum expressis hærescos huius notis insignem apud C
 eum reperio, nec ullos in ijs exitisse lucubrationibus verisimile est quæ intercederent;
 nec eos quippe intactos adversarij ejus prætermisissent. At locum hunc Iustinianus corru-
 ptum fuisse demonstravimus. Quod si Hieronymi interpretationi adhæreamus, non tam
 aperta erit sententia, ut inde consequi demus id voluisse sibi Origenem, Christum pro Dæ-
 monibus iterum mortem appetiturum. Maximam præterea & præcipuam Dogmatis huius
 partem, quæ pro salute Dæmonum Dæmonem futurum Christum statuit, minime in Ori-
 genis extare libris fatetur Hieronymus, sed ex ejus tantum pronuntiatis necessario pro-
 fluere arbitratus est; itidem ut Alexandrinus ille Theophilus, quemadmodum dixi, cum
 eorum accusationes recenserem. Genuinam ergo de morte Christi doctrinam Origenis
 hanc fuisse censeo: semel omnino Christum obiisse, in terris nimirum, cum à Pontio Pi- D
 lato morti additus est: postquam autem cruento illic mactatus sacrificio hominū peccata
 eluit, spiritali quodam sacrificio caelestium, aliarumque rerū, quæ rationis composites essent,
 noxas absterfisse. Nisi quia forte, inquit Homil. 1. in Levit. hoc intelligi voluit (Moyses) quod
 sanguis Iesu in Hierusalem effusus est, ubi erat altare, & basis ejus, & Tabernaculum testimonij: sed &
 quod super illud altare quod est in caelis, ubi & Ecclesia primitivorum est, idem ipse sanguis aspersus erit,
 sicut & Apostolus dicit: Quis pacificavit per sanguinem crucis suæ, sive quæ in terra sunt, sive quæ in
 caelis. Recte ergo secundo nominat Altare, quod est ad vestium Tabernaculi testimonij, quia non solum pro
 terrestribus, sed etiam pro caelestibus ablati est hostia Iesus. & hic quidem pro hominibus ipsam corpora-
 lem materiam sanguinis sui fudit: in caelestibus vero ministrantibus (si qui illi inibi sunt) sacerdotibus, E
 vitalem corporis sui virtutem, velut corporale quoddam sacrificium, immolavit. Addit deinde duplicem
 in eo fuisse hostiam, unam terrestribus convenientem, aliam aptam caelestibus; & cum

Hier. Ep. 57
 61. ad Act. 17.
 cap. 4.

Hebr. 6. 9.
 & 10. 20.

1. Tim. 3. 16.

Psalm. 87.
 5. 6.

Ecd. 4. 11.

1. Petr. 3.
 18, 19.

1. Petr. 4. 6.

duplici illo velamine, quod commemorat Paulus in Epistola ad Ebræos, caro Christi, &
 caelum quod ipse penetravit, significentur, duplex proinde intelligendum esse sacrifi-
 cium, per quod terrestribus & caelestibus salutem comparavit. Hæc attente perspecta ex-
 positionem quæ ad oram adjecta est, manifesto respient, quæ caeleste illud sacrificium Eu-
 charistiam esse, terrestre vero toleratam in cruce mortem asseritur. Præterea non pro pec-
 cato, sed pro munere oblati in caelo Christum pronuntiat Hom. 2. in Levit. Vide ergo, inquit,
 ne forte Iesus, quem Paulus dicit pacificasse per sanguinem suum non solum quæ in terris, sed & quæ in
 caelis sunt, idem ipse sit vitulus, qui in caelis quidem non pro peccato, sed pro munere oblati est: in terris
 autem, ubi ab Adam usque ad Moysen regnavit peccatum, oblati sit pro peccato: & hoc est passum esse F
 extra castra. Quomodo autem unicuique in sua forma apparuerit, exponit ipse Tom. 1. in
 Ioh. p. 32. 33. & hominem hominibus factum esse docet, quando Manifestatus est in carne: An-
 gelum Angelis, quando Patriarchis & Prophetis visus est, Moysi puta in rubo; Inferis au-
 tem, quando Factus est inter mortuos liber. Prædicasse quoque Angelis Evangelium dici po-
 test, quando futura Incarnationis mysterium ipsis aperuit; Subterraneis vero, quando
 Penetravit omnes inferiores partes terra, & inspexit omnes dormientes, & illuminavit omnes sperantes
 in Domino; quando Mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu, in eo his qui in carcere erant
 spiritibus veniens prædicavit, qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in
 diebus Noë; quando Mortuus evangelizatum est, ut judicentur quidem secundum homines in carne,
 vivant autem secundum Deum in spiritu. Vel tunc etiam Angelis doctrinam suam prædicasse

A dicendus est, cum ad homines verba faciens, presentes quoque Angelos est allocutus. Id innuit Origenes Homil. 23. in Luc. *Docet igitur Salvator noster, & Spiritus sanctus qui locutus est in Prophetis, non solum homines, sed etiam Angelos, & Virtutes invisibiles: & deinde: Venit enim non Iohannes & Propheta tantum, sed etiam ipse Salvator, & hominibus, & Angelis, & Virtutibus ceteris salutarem penitentiam predicare, ut in nomine Iesu omne genu flectatur, caelestium, & terrestrium, & inferorum.* Angelos quippe peccatis obnoxios esse censuit, ut dicemus infra. Nec Christum duntaxat, sed & Prophetas, & Apostolos, quotiescumque ad homines orationem de divinis rebus habuerant, ad Angelos quoque habuisse eadem Homilia declaravit. Ita autem & Angelis, & Subterraneis, & hominibus Christum apparuisse putavit, ut unicae suae mortis in corpore humano toleratae beneficium iis applicaret, non ut assumtis

B illorum formis novas mortes sustineret. Quod autem alicubi sentire videtur, Christum non pro rebus modo ratione praeditis obijisse mortem, sed pro creatis etiam quibuscumque, facile explicabimus, si meminerimus refragari id doctrinae ipsius contextui & sequela; nam rationis capacia omnia perpetuum habere libertatis usum opinatus est; quae libera autem, ea peccatis obnoxia; quae peccati rea, ea purgatione egere; purgationem vero conferre solum Christi mortem potuisse. At res rationis expertes libertate carere, ac proinde non peccare censuit, nec indigere purgatione, proptereaque mortis Christi fructum neutiquam percipere. Per *rationem* igitur, ratione praedita Dei opificia significasse ipsum dicendum est,posito genere pro specie.

XXV. Patet itaque ex prioro hoc figmento, quo perpetuum libertatis usum rebus omnibus ratione praeditis adscripsit, eo fuisse perpulsus Origenem, ut reconciliatione opus illis esse putaret; hoc autem ipsis beneficium mortem Christi contulisse. Eodem ipsum adduxerunt duo Pauli loci, alter ex Epist. ad Ephes. cap. 1. v. 10. alter ex Epist. ad Coloss. cap. 1. v. 20. quem saepe nobis oggerit. Hunc rectius multo ac melius interpretatur Homil. 4. in Levit. *Sed & sanctorum, inquit, socios nos dicit Apostolus, nec mirum. Si enim cum Patre & Filio dicitur nobis esse societas, quomodo non & cum sanctis, non solum qui in terra sunt, sed & qui in caelis? quia & Christus per sanguinem suum pacificavit caelestia, & terrestria, ut caelestibus terrena sociaret. Quae verior est dicti huius Apostolici expositio, & quam tueri Augustinus in Enchiridio ad Laurent. cap. 61. Quod si olim quoque passurum Christum, re ipsa, ut fertur, autemavit Origenes, opinionem suam fundaverit super dictum illud: *ἀὐτὸν θεὸν μετὰ τὸν πατέρα & υἱόν,**

D quod in Actis Pauli Christo tribuitur, ut ex Origene ipso discimus Tomo 20. in Ioh. p. 298.

XXVI. Neque vero in eo primum haec de morte Christi damnata est opinio: confutat eam Tertullianus libr. De carne Christi, cap. 14. *Sed Angelum animi gestavit Christus: qua ratione & qua & hominem. Eadem ergo est & causa, ut hominem gestaret. Christus salus hominis fuit; causa scilicet ad restituendum quod perierat. Homo perierat, hominem restitui oportuerat. Ut Angelum gestaret Christus, nihil tale de causa est, nam etsi Angeli perditio reputatur in ignem preparatum Diabolo, & Angelis ejus, nunquam tamen illis restitutio repromissa est. Nullum mandatum de salute Angelorum suscepit Christus à Patre. Quod Pater neque repromisit, neque mandavit, Christus administrare non potuit. Hanc autem Origenis sententiam in Commentarios suos in Epist. ad Ephes. transtulit Hieronymus, cuius haec verba sunt libr. 1. in cap. 1. v. 22. *Cur autem omnia, id est**

E *Angeli, Throni, Dominationes, Potestates, & Virtutes cetera, quae nunquam fuerunt contraria Deo, ejus pedibus subjiciantur, videtur obscurum. Potest itaque responderi quod absque peccato nullus sit, & sidera ipsa non sint munda coram Deo, omnisque creatura paveat Creatoris adventum. Unde & crux Salvatoris non solum ea quae in terra, sed etiam ea quae in caelis erant, purgasse perhibetur: & in cap. 2. v. 24. Ceterum qui illud Apostoli legit, de Christo memorantis: *Pacem faciens per sanguinem crucis suae his quae in terra erant, & his quae in caelis.* hanc totam intelligentiam ad Angelos, Virtutesque caelestes, & ad animas temperavit humanas. atque ita fieri poterit, ut crux Domini non solum terra, sed & caelo profuerit: non solum hominibus, sed & Angelis, & omnis creatura Domini sui cruore purgata sit: & libr. 2. in ejusdem Epistolae cap. 3. v. 10. *Crucem ait Christi, non solum nobis, sed & Angelis, cunctisque in caelo Virtutibus profuisse, per eam quippe illis, itidem**

F *ut nobis, revelatam fuisse multiplicem Dei sapientiam: & in cap. 4. v. 10. Neque enim, inquit, scire possumus, quomodo & Angelis, & his qui in inferno erant sanguis Christi profuerit. & tamen quin profuerit nescire non possumus.* Quae quod absque confutatione protulisset Hieronymus, à Rufino reprehensus est libr. 1. Invect. sed in Apologia nihilominus valide se tueretur. Facit quoque ad excusationem Origenis Cyrillus libr. 9. De adoratione, ubi sic loquitur: *χριστὸν δὲ μετὰ τὸν πατέρα & υἱόν, ἀσφαλις & ἀκλίως, ἀσφαλις τὸν πατέρα, & ἀσφαλις τοὺς υἱούς, καὶ τὰ ἐν οὐρανῷ κτίσματα, καὶ τὰ ἐν τῆ γῆ κτίσματα, καὶ τὰ ἐν ἕρμιον κτίσματα, καὶ τὰ ἐν ἕρμιον κτίσματα, καὶ τὰ ἐν ἕρμιον κτίσματα.* Christi enim particeps est omnis aspectabilis, & non aspectabilis creatura. Angeli quippe, & Archangeli, & quaecumque praeterea sunt, & ipsa quoque Cherubim, non aliter sancta sunt, quam per unum Christum in sancto Spiritu: & Augustinus libr. 1. De consensu Evangelistarum, cap. 35. ubi mentes omnes rationis compotes, sive Angelorum, sive hominum, non nisi Christi, qui

sapientia est, participatione sapientes esse definit, Christumque congrua saluti nostra dicendo A
& faciendo, patiendo & sustinendo, factum esse & deorsum hominibus exemplum redendū, & eis qui
suis sunt Angelis exemplum imitandi. Ecclesie sane decretis nequaquam repugnat hæc pro-
positio; primam gratiam Angelis, ac deinde perseverantiae donum Christum sanguine
suo promeruisse, ut eo sensu Angelorum quoque conservator, & ut loquitur Tertulia-
nus, Saluator dici possit. Minime vero Didymi suffragium hic præterendo, quippe qui
Origenis causa male audierit; hæc nihilominus verba ipsius proferam è Commentar.
in 1. Petr. 3. quæ Origeniano sermone turgent: *Sicut enim homines abstinentes à peccatis sub-
jecti sunt; ita & superiora rationalia correctis spontanei culpis, quæ forsitan habuerunt, ei subiecta sunt,
completa dispensatione habita pro salute sanctorum.*

Huc adde, quæcunque fere super eo argumento proposuit Origenes, hæsitando & in- B
quirendo, non affirmando proposuisse: velut in illo insigni loco ex Homil. 1. in Levit. *sed
& hoc fortasse inquit, non sine causa fit &c.* Item: *Nisi quia forte hoc intelligi voluit &c.* & in al-
tero ex Hom. 2. *Vide ergo ne forte Iesus &c.* Tum in eo qui petrus est è Tom. 1. in Ioh. p. 32.
33. quomodo Subterraneis similis factus sit, dubie inquit. Apertissime vero fluctuatione
suam exprimit, cum varias illas Christi apparitiones recenset: *De quibus, inquit, quamvis
periculosum videatur charulis committere, tamen non otiose præterenda sunt dicta sapientium & eni-
gnata, sed subtili admodum mentis acie, (in quantum res patiatur) velut per quoddam speculum contem-
planda; ne forte si qui Verbum caro factus apparuit postus in carne, &c.*

Orig. libr. 1.
in Epist. ad
Rom.

XXVII. Inter sacrilega Manichæorum dicta refert insigne illud Augustinus libr. 20.
contra Faustum, cap. 2. Christum qui Dei virtus & sapientia est, quasi bipertitum in Sole C
& Luna habitare; ac in Sole quidem, qua Dei virtus est; in Luna vero, qua sapientia. Phi-
latrius item Har. 55, & Augustinus ad Quodvultdeum, Har. 59, Seleucum & Hermiam
arguunt, negantes *Sabvatorum in carne scire ad dextram Patris, sed expoliasse carnem, & pos-
suisse in Sole æquariari; hoc adductos Prophetæ Psalm. 18. 6. In Sole posuit tabernaculum suum.*
Criminis ejusdem Hermogenem compellat Theodoretus libr. 1. Har. Fabul. cap. 19. à
quo verisimile est virus hujusmodi, ut alia multa, Manichæos fuisse; non ab Origene,
quem tamen insinuat Serapion Thmucensis cognomento Scholasticus, quasi erroris hu-
jus Manichæus auctor fuerit, ut pote qui proxime laudatum Davidis locum illustans Chris-
stum scripserit, cum in cœlum ascenderet, obdormisse, & deposito in Sole corpore, ani-
mam in cœlum ad dextram Patris intulisse. Hæc quidem in libro Serapionis adversus Ma- D
nichæos haberi scribit Sixtus Senensis Biblioth. sanct. libr. 5. & post ipsum Genebrardus
in Collectaneis Origeni præfixis. At nihil hujusmodi reperio in hoc Serapionis opere;
prout editum reperitur in Bibliotheca Patrum. Binerus vero in libello De salute Origenis
hoc ipsum scripsisse refert Serapionem in Commentar. in Psalm. 18. Profecio Origenistas
quosdam non multum ab simili culpa insinuat Orosius in Commonitorio ad Augustini-
num; pertendere eos dicens Christum antequam in terras descenderet, remissionem An-
gelis, assumpto eorum quos adibat corpore, prædicasse; ac tandem humanum corpus induisse,
hoc passione & resurrectione determinatam, nusquam donec usque ad Patrem veniret, ascendendo ten-
nuasse; ita neque depositum unquam fuisse corpori, nec in corpore ullo regnantem circumscripti Deum.
Quæ cum in libro Augustini contra Priscillianistas & Origenistas, ut alij eorundem erro- E
res ipsi ab Orosio propositi, nusquam confutata appareant, concludo partem aliquam li-
belli hujus intercidisse.

Quæ autem in ea versari sententia potuit Origenes, quæ hæc scripsisse refert Pamphi-
lus in Apologia: *Quid est quod dixit: In Sole posuit tabernaculum suum? Quidam quidem dicebant
quod Sator noster ascendens è terris ad cœlum, & corpus suum assumens, pervenit usque ad eum cir-
culum qui Solis Zona nominatur; & ibi, aiunt, posuit tabernaculum corporis sui: non enim ultra erat
possibile id progredi. Sed hæc illi ita sentiunt, pro eo quod allegoriam nolunt in Scriptura divina recipere,
& ideo pure historie deservientes, hujusmodi fabulas & figmenta componunt.* Tum locum hunc
Prophetæ postmodum ita interpretatur, Tabernaculum Christi esse Ecclesiam; Solem vero,
Deum, qui lux æterna est, & Sol justitiæ. Quinetiam Hermogenem hujus propugnato- F
rem insaniæ confutasse Origenem tradit Theodoretus. Placet ergo Sixti Senensis & Ge-
nebrardi conjectura, delirium illud à Manichæis fuisse Origeni affictum, corruptosque
ejus libros ad conciliandam impietati suæ fidem. Minime vero placet altera Genebrardi
responsio, negati simpliciter id posse, quia Origenis liber non extat: nam quo recidet Se-
rapionis auctoritas, quem extollit Hieronymus?

Theodoret.
Har. libr. 1.
cap. 19.

XXVIII. Difficilius sententia hæc affinis prioris illius excusari potest, quam Homil.
29. in Luc. consignavit Origenes. *Quod si, inquit, tentatus, illum (Christum) imitatus fueris
quæ pro te tentatus est, & omne viceris sentimentum, habebis spem cum eo qui tunc homo fuit, nunc au-
tem homo esse cessavit. Nam si qui quondam homo erat, postquam tentatus est, & recessit ab eo Diabo-
lus, usque ad tempus mortis à mortuis resurgens ultra non morietur; omnis autem homo mortis subiacet:*

A *iste ergo qui nequaquam moritur, jam non est homo, sed Deus est.* Dixi sententiam hanc prioris illius esse affinem; nam si persuasum revera habuisset Origenes corpus suum in Sole Christum deposuisse, consecrarium erat eum quoque humanitate exutum arbitrari. Similis propemodum fuisse fertur Marcelli Ancyrani doctrina, futurum credentis, ut carnem post resurrectionem Christus abjiceret, ac homo proinde & rex esse desineret. At alia fuit Origenis ratiocinatio, nam neque Christum à suo corpore sejunctum esse putavit (de tri-duo jam non loquor, quo in sepulcro mortuum ipsius corpus jacuit) ut demonstravimus, & eum jam hominem idcirco esse negat, quia quisquis morti non subjacet, neutiquam hominem esse censet. In quo quamquam circa hominis nomen quaestio versetur, cum de re constet, fatendum nihilominus temerariam esse vocem hanc, ideoque repudiandam.

B *XXIX.* Celebris est Bernardi adversus Origenem querela, in Sermone qui inscribitur, De verbis Origenis, in quo graviter eum incesit, quod Homil. 7. in Levitic. Christum dixerit etiam nunc lugere peccata nostra; Christum quippe dum viveret, ejusmodi affectionibus fuisse obnoxium, sed postquam caelo successit, jam non dolore tangi; gaudentibus quidem adgaudere, sed cum moerentibus non moerere; quamvis efficaciorum pro delinquentibus habeat affectum, quam qui pro flentibus flent, aut animam ponunt: idemque de Beatis esse sentiendum. Respondet Genebrardus, pio sensu id ab Origene dictum frustra à Bernardo reprehendi; cum Paulus ipse Rom. 8. 26. dixerit *Spiritus postulare pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* *G. mbr. Col. l. 1. cap. 6.*

C autem quippiam persensere Spiritum sanctum minime Paulum intellexisse puto; nec certe putant Interpretes. Sic locum exponit ipse Origenes libr. 7. in Epist. ad Rom. *Sanctus Spiritus ubi oppugnationibus carnis perturbari nostrum spiritum videtur, & nescientem quid orare debeat secundum quod oportet, ipse velut magister orationem praeimit, quam nos et spiritus. si tamen discipulus esse sancti Spiritus desiderat, prosequatur: ipse gemitus offert, quibus nos spiritus discat ingemiscere, ut repropiciet sibi Deum.* Confirmat hanc expositione illud Pauli Gal. 4. 6. *Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem, Abba, pater; & aliud simile Rom. 8. 15.* Nihil magis arridet Sixti Senensis excusatio, Origenis verba ita accipientis; cate- *Sixt. Sen. lib. 5. dist. 1.*

D *suas stetem & compassionem aliena iniquitatis infundit.* Ad Christum, non ad Christi membra pertinere sententiam Origenis haec ipsius verba ostendunt Hom. 7. in Levit. *Salvator meus luget etiam nunc peccata mea. Salvator meus letari non potest, donec ego in iniquitate permaneo. Quare non potest? quia ipse est advocatus pro peccatis nostris apud Patrem, sicut Iohannes Synopsista ipse pronuntiat dicens: Quia nisi quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum, & ipse est repropicius pro peccatis nostris.* Quae non aliter sane quam de Christo possunt intelligi. Merito ergo hic accusatum à Bernardo Origenem candide fateamur.

XXX. Videndum nunc est an Christi regnum post resurrectionem desitutum senserit. Id quidem crimini dat ipsi Theophilus Alexandrinus Pasch. 2. dat & Epiphanius in Anacephalaxi. Augustinus in libro contra Priscillianistas & Origenistas id ipsum, ut ab Origenista assertum, impugnat cap. 7. Quod cum in Commonitorio Orosii, cui hoc libello respondet Augustinus, inter alias adversus Origenistas criminationes hodie non extet, aliqua sui parte multatum esse conjecerim. Iustinianus quoque in Epistola ad Quintam Synodum, quam refert Cedrenus, futuram rerum omnium *καταρτιστον* Origenista obijciens, arbitrari eos ait, fore ut impij quilibet cum Deo jungantur, eodem modo quo ipsi conjungitur Christus, ita ut prius conjuncti erant, *ως ενδημιον εν διαδοξαν της χριστου αετις τα λοιπα λογικα πανταλως, εν τη σοφια, εν τη γνωσει, εν τη δυναμει, εν τη ενεργεια.* Adeo ut nulla re differat Christus à reliquis ratione praeditis, neque substantia, neque cognitione, neque virtute, neque operatione. *Ab. 11. Synod. 6.*

F *Iactant hoc idem adversus Origenem & Origenistas Sophronius Hierosolymitanus Episcopus in Epistola ad Sergium Patriarcham Constantinopolitanum, & Anonymus ille Photij Cod. 117. & Iohannes Damascenus in libr. de Hares. & Zonaras libr. 2. Hilar. & Guido Carmelita, in Haresi Origenistarum.*

Idem fuit post Origenem Marcelli Ancyrani, ejusque discipuli Photini error; qui ut humanitatem relictum à Christo ac depositum iri, ac regnum proinde quod ad Christum qua homo est pertinet, dimittendum ab eo sentiebant; ita Origeni, post attributam deferendam olim à Christo carnis sententiam, ut supra diximus, nunc altera quoque illi consecraria, abijciendi aliquando ab eodem regni adscribitur. Quamquam non nihil utriusque discrepat causa; nam regia potestate humanitati suae conjuncta exutum iri Christum sentiebat Marcellus; Origenem vero regnum, quo tamquam Deus potitur, abdicaturum eum censuisse Theophilus credit, quemadmodum ex ejus consutatione liquet, in qua Patris & Filij unitatem probat. Quae quanam atrocior accusatio intendi potest? Si putasse dixisset Origenem regio dominatu, quo Christi humanitas praedita est, privatum iri post re-

surrectionem Christum; aliquibus fortasse argumentis accusationem suam utcumque confirmasset; eo, puta, quod ex afflicta Origeni sententia depositi in Sole Christi corporis & humanitatis peti poterat.

Verum in Origenianarum lucubrationum reliquiis manifesta alterutrius hæreseos vestigia nusquam reperi. Itaque vel ex ipsius dictis tale aliquid consequi crediderunt ejus adversarij, vel in ijs extabat Operibus quæ vetustate abolita sunt. Quemadmodum autem nullus suppetit Origenis locus, unde accusationi huic fides fieri possit; ita vix ullus extat, unde facile dilui illi possit. Nonnulla quidem coëgit Halloxius, sed infirma & levia, & ad rem parum apposita, qualis est solennis illa Homiliarum Origenis clausula: *Domino Iesu Christo, cui est gloria & imperium in sacula saculorum*. Scripserat enim Græce Origenes: *εις του αιωνος του αιωνος*. at vocibus illis non unam esse significationem, nec semper æternitatem sine carentem notari infra probabimus.

Ac Theophilus quidem nescire se dicit unde insaniam ejusmodi Origenes hauserit. Ego vero liquido jurare possum hæc Apostoli quæ leguntur 1. Cor. 15. 24, & seq. perperam accepta, causam Origeni erroris hujus dedisse, si modo ei adhaesit; nam & in eadem inde sententiam impulsi sunt Marcellus, & popularis ejus Photinus; & alterius quoque confingendi dogmatis ab Ecclesiæ decretis absoni causam inde Origenes arripuit, ut in sequentibus observabimus. Verum frustra id queri à nobis, & labis hujus expertem fuisse Origenem conijcere possumus ex Cyrilli Hierosolymitani Catechesi XV, qui hæresim illam in Marcello & Photino ulciscens recens illam exortam dicit, *αποστατος αποβουου*, quod utique non dixisset, si jam inde fuisset ab Origenis temporibus propagata. Reliquam adversus id commentum Theophili dissertationem prætermitto, quæ maledictis tantum pugnat, nec quicquam profert seria responsione dignum.

QVÆSTIO QVARTA.

DE B. MARIA VIRGINE.

I. *Vtrum Christum & B. Mariam Virginem purificatione post partum opus habuisse Origenes existima verit.* II. *Vtrum claustrum virginitatis B. Mariæ in partu referatam opinatus sit.* III. *Vtrum B. Mariam peccatis obnoxiam putaverit.*

I. **G**EMINAM, eoque amplius, unica Homilia, quæ numero decima quarta est in Lucam, reprehendendi sui causam dedit Origenes: priorem, quum Christum asseruit & Mariam purificatione post partum opus habuisse; alteram, quum apertum fuisse claustrum virginitatis B. Mariæ in partu docuit. Vtrumque suo ordine ventilabimus; & nunc quidem de priore. Origenes Luca caput 2. interpretans, in hæc verba verus 22. *ουκ ην καθαρισμος αι ιμω-ου τε καθαρισμου του υψου, ην η σπονη μωτιου*, sic perorat: *Propter purificationem, inquit, eorum. Quorum, eorum? si scriptum esset propter purificationem ejus, id est Maria que pepererat, nihil questionis oriretur, & audacter diceremus Mariam, qua homo erat, purificatione indignisse post partum. Nunc vero in eo quod ait, dies purificationis eorum, non videtur unum significare, sed alterum, seu plures. Legerat nempe, uti nunc quoque legitur, τε καθαρισμου του υψου*, quam lectionem Interpretationes Syriaca, Æthiopica, & Persica, & Patres aliquot, ac codices bene multi tuerentur. Alij, neque pauci habent *αυτης*, sed legendum omnino *αυτων*, juxta Vulgatam, & Arabicam Interpretationem Erpenianæ editionis. Vni siquidem puerperæ purificationem fuisse adhibitam, non etiam infanti constat ex Levit. 2. Corrupta itaque vocis illius *αυτων* lectio Origeni fucum fecit, & Christum itidem ut Mariam purificationem opus habuisse persuasit. Christo itaque ut reliquis hominibus applicabat dictum Iobi, *Neminem esse mundum à sorde: ne si unius quidem diei fueris vita ejus*. Sordes autem à peccato hic distinxit, atq; sordescere animam putavit, cum mortale subit corpus è vili & sordida concretum materia; ac sese proinde inquinasse Christi animam cum corpus in muliebri uteri angustijs delitescens sibi adjunxit. Sic ille in eadem Homilia: *Vnde & salvator loquitur: Ego sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis. Videbat in matris utero immunditiam corporum, visceribus ejus hinc inde vallatus, terrena facis patiebatur angustias: unde assimilatus se vermi & dicit: Ego sum vermis, & non homo.*

At Tertullianus libro De carne Christi, cap. 4. & libr. 3. contra Marcion. cap. 11. de Domini postri corporatione agens, pejora etiam deblaterat, nam præter spurcitiis genitalium in utero elementarum, humoris & sanguinis, sæda coagula carnis ex eodem cœno alenda per novem menses; partus quoque immunda & pudenda tormenta, & ipsius exinde puerperij spurcos, anxios, ludicros exitus fingit. Quæ ab Hæreticis objecta neutiquam ipse distinebatur, sed Deo indigna esse negabat, contra Marcionistas.

Sanctam